

שהיתה שחורה בשעת הנדר ונעשת לאחר מכן לבנה. או שהיתה קצרה ונעשת ארוכה לאחר מכן.

אלא מדובר במקום שהנדר טעות, שבשעת הנדר היא היתה נאה או לבנה או ארוכה.

בשלמא לרב הונא, דאמר שטעם משנתנו משום שנעשה כתולה נדרו בדבר, שפיר נשנתה המשנה הבאה.

כי תחילה תנא כאן את דין תולה נדרו בדבר, ואילו במשנה הבאה תנא את דין נדר טעות.

אלא לרבי יוחנן, דאמר שטעם משנתנו הוא מחמת שכבר מת, וכבר עשה תשובה, והוא נדר טעות, אם כן, למה לי למתני תרי זימני, מדוע חזר ושנה התנא פעמיים בשתי המשניות את דין נדר טעות!?

ומסקינן: אכן, קשיא!

מתניתין:

ועוד אמר רבי מאיר: יש מקרים בהם פותחין לו לנודר פתח מן הכתוב שבתורה, ואומריין לו:

אם אסר על חברו בנדר להנות ממנו משום שביקש לשאול ממנו כלי, וחברו סירב לו, אומרים לו:

אילו היית יודע שאתה עובר על [ויקרא יט] "לא תקום", ועל "לא תטור", כיון שבנדר זה אתה נוקם ברעך או נוטר לו איבה על מה שעשה לך.

אמר רב הונא: לדעת רבי מאיר, אין זה היתר של פתח בנולד, אלא נעשה כתולה נדרו בדבר. שתלאו לנדר בכך שאביה רע, והרי עתה הוא אינו קיים עוד. ורבנן אינם מחשיבים לשון שכזאת כתלייה של הנדר, ולכן הם מחשיבים זאת כפתחה בנולד.

ורבי יוחנן אמר: וכבר מת האב בשעת הנדר, וכבר עשה האב תשובה בשעת הנדר, קאמרינן ליה. ונמצא שהיה נדרו בטעות.

ולדבריו משנתה ביאור המשנה מקצה לקצה.

שסובר רבי מאיר שגזרו חכמים על מת אביה משום לא מת אביה, ולכן אסרו את התרת הנדר הזה כאילו היתה מיתת האב בגדר "נולד", על אף שאין זה נולד אלא טעות, ומעיקר הדין אינו צריך כלל התרה.

ואילו רבנן חולקים עליו, וסוברים שלא גוזרים מת משום לא מת, וזה נדר בטעות שאינו צריך התרה כלל.⁽⁶⁾

סה-ב מתלב רבי אבא מהמשנה הבאה, לקמן:

קונם שאיני נושא לפלונית כעורה. והרי היא נאה.

שאיני נושא פלונית שחורה. והרי היא לבנה.

שאיני נושא פלונית קצרה. והרי היא ארוכה

—

הרי הוא מותר בה.

ומבאר המשנה את המקרים הללו:

הוא לא מותר בה מפני שהיתה כעורה בשעת הנדר ונעשת נאה לאחר מכן. או

6. לפי הרא"ש. ועייין בר"ן שביאר אחרת, ונשאר בצריך עיון.

ואם נדר שלא לשאול בשלומו, אומרים לו: אילו היית יודע שאתה עובר בנדר זה על "לא תשנא את אחיך בלבבך", כי נדר זה הוא ביטוי של שנאה, וכמו כן אתה עובר בו על "ואהבת לרעך כמוך".

ואם היה המודר קרובו, מוסיפים ואומרים לו שבנדר זה הוא עתיד לעבור על [ויקרא כה] "וחי אחיך עמך". כי שמא יעני המודר, ואין אתה יכול לפרנסו מנכסיו, משום שאסרת אותם עליו.

ואם אמר הנודר: אילו הייתי יודע שהוא בן, לא הייתי נודר — הרי זה מותר.

גמרא:

שנינו במשנה, שיכולים לפתוח למי שאוסר את נכסיו על קרובו, בפתח, שמא יעני ולא יוכל לפרנסו מנכסיו.

אמר ליה רב הונא בר רב קטינא, לרבה:

נימא, מדוע שלא יאמר הקרוב, כל אחד דמעני, שנעשה עני, כולל קרובי — לאו עלי בלבד נפל העול לפרנסו.

אלא, רק מאי דמטי לי, מה שמוטל עלי לפרנסו בהדי דכולי עלמא, יחד עם כל הציבור, לפי החלק היחסי — מפרנסנא ליה.⁽⁷⁾

ואין זה פתח כלל.

אמר ליה רבה: אני אומר, כל הנזפל מנכסיו,

אינו נזפל לידי גבאי של צדקה לפרנסו תחילה, אלא קרוביו צריכים לפרנסו, עד שיבדקו גבאי הצדקה אם יש בכוחם של קרוביו לפרנסו בעצמם, ונמצא שבנדר זה הוא מונע את פרנסת קרובו אם יעני.

מתניתין:

פותחין לאדם המדיר את אשתו מהנאתו בפרעון כתובת אשתו.⁽⁸⁾ שאילו היה יודע שהוא חייב בפרעון כל כתובתה הוא לא היה נודר.

ומעשה באחד שנדר מאשתו הנאה, והיתה כתובתה ת' דינרים. ובא לפני רבי עקיבא, וחייבו ליתן לה כתובתה.

אמר לו: רבי! ה' מאות דינרים הניח לנו אבא בירושה, וממנה כל רכושי.

נטל אחי ד' מאות, ואני ד' מאות.

וכיון שכל רכושי הוא ד' מאות, האם לא דיה שתטול היא מאתים, מחצית מרכושי, ואני אשאר במאתים?!

אמר לו רבי עקיבא: אפילו אתה מוכר שער ראשך, ואין לך כל רכוש אחר — אתה נותן לה את מלוא כתובתה!

אמר לו: אילו הייתי שהוא בן, לא הייתי נודר.

והתירה רבי עקיבא בפתח זה.

8. יש ראשונים המבארים שנדר לגרשה [דהיינו, שנדר ממנה הנאה, או שהדירה הנאה ממנו עד שיגרשנה]. ויש המבארים שהדירה מהנאתו, שאז

7. ואת מה שאתן לגבאי הצדקה הוא יוכל להנות ממנו, לפי שאין הכסף מגיע אליו ממנו אלא מגבאי הצדקה. ר"ן ועוד ראשונים.

גמרא:

והניחה הגמרא שהירושה היתה במעות, ולכן תמחה הגמרא:

מטלטלי — **מי משתעבדי** לפרעון **כתובתה**? והרי נחלקו בדבר רבי מאיר ורבנן, והלכה כחכמים שאין אשה גובה כתובתה אלא מן הקרקעות ולא מן המטלטלים!?

אמר אביי: קרקע שוה ח' מאות דינר הניח אביהם.

אך עדיין מקשה הגמרא: **והקתני** שאמר לו רבי עקיבא שאפילו הוא מוכר **שער ראשו** הוא צריך לפרוע את הכתובה, **ושער ראשו** — **מטלטלי הוא!**

ומשנינן: **הכי קאמר** לו רבי עקיבא: **אפילו** אין לך ממה להתפרנס, אלא **אתה מוכר שער ראשך, ואוכל, וקונה לך אוכל בדמי שער ראשך** — חייב אתה ליתן את כל הקרקע שבידך לפרעון הכתובה.

ומדייקת הגמרא מכך שאינו יכול להשאיר ברשותו כל רכוש לפרנסתו, אלא הוא נאלץ למכור שער ראשו:

שמעת מינה, שאין "מפדיון" סידור של מחיה לבעל חוב.

והיינו, שמצינו במי שנדר את ערכו להקדש, ואין בידו לשלם את מלוא הסכום אלא אם ישאר ללא אמצעי מחיה, מסדרים לו את האפשרות להתקיים, ומשאירים לו ממון כדי מזונותיו לשלשים יום, ואת כלי תשמישו

החיוניים, ומהיתרה גובים את חובו להקדש. ונחלקו חכמים האם לומדים מדין ערכין לכל בעל חוב, שיש לסדר לו אפשרות מחיה, או שאין לומדים מערכין, אלא גובים ממנו את כל רכושו.

וכיון שאמר רבי עקיבא שאפילו אם הוא מתפרנס ממכירת שערות ראשו אין משאירים דבר בידו, משמע ממנו, שאין מסדרים לבעל חוב.

אמר רב נחמן ברבי יצחק: אין זו ראייה, כי לעולם מסדרים לבעל חוב, אלא כונת רבי עקיבא היא —

לומר, **שאין מקרעין שטר כתובתה** כאשר 10-א אין לו לפרוע אותה, ואפילו אם אין לו אלא למכור את שערות ראשו, אלא ישאר החוב לעולם, עד שיוכל לפרועו.

והחידוש בדבר הוא, שאנו למדים מערכין רק את הסידור לבעל חוב, ואין אנו למדים משם הלכה נוספת האמורה בערכין, שמעריכים את אפשרות הגביה מהחייב, וגובים את מה שאפשר לגבות, ובכך הוא נפטר לגמרי מחובו, ואף אם יעשיר לאחר מכן אין הוא צריך לפרוע להקדש את יתרת החוב.

ומשמיעה לנו משנתנו שבכתובה וכן בשאר חובות רק מסדרים לחייב, אך אם הוא נהיה עשיר, הוא חייב לפרוע את יתרת החוב.

מתניתין:

מי שנדר לפרק זמן מסויים להתענות בו, או